

Novas veias per igl schurmetg da lavegnas

Emda da project: Paralavegnas per igl Bernina

■ (pb) Durant l'emda passada on igls emprendists dalla interpresa Uffer SA da Savognin e dalla Beer SA dad Ostermundigen BE luvro ansemen. Els on construiu prototips da paralavegnas per sen igl Pass digl Bernina. Er cò è la digitalisaziun gio preschainta. La CrestaGeo è ena interpresa tgi totga tar la «Zindelgruppe». Ella è sa specialisada sen lavours spezialas da construcziun bassa principalmaintg ainten las muntognas e lò noua tgi la topografia è difficultousa. Uscheia exequeschon els lavours da sagliantar creplas, sierar creplas, sierar plazals da construcziun, la sanaziun e correcturas da letgs dad uals, sierar veias ainten tratgs fitg teiss ed instabils. Tar lour lavours spezialas totga er igl schurmetg cunter prievels dalla nateira. Seian chegl schurmetgs cunter boas da crappa, schurmetgs cunter l'erosiun ainten costeras ed er igl schurmetg cunter lavegnas. E chestas lavours numnadas igl davos, igl schurmetg cunter lavegnas, èn stadas igl tema practica dall'emda da project digls emprendists da legnamers tar la Uffer SA a Savognin. Igl Uffez da construcziun bassa digl cantun Grischun e la Retica on incumbenso la CrestaGeo cun schliaziuns per sierar igl traffic cunter lavegnas. Aint igl cunsegl d'administraziun dalla CrestaGeo ed ainten la direenziun è er *David Baselgia* da Lantsch, oz sesent a Favogn. Per catar bunas schliaziuns per igl schurmetg cunter lavegnas è l'interpresa sa viouta tar la Uffer SA. Ins duova construir prototips per ansomma impedeir tgi lavegnas vingan a val. Chegl ins ò fatg scu lavour practica cun igls emprendists durant l'emda da project.

L'impussanza digl carstgang

Lavegnas scu prievel dalla nateira è en fenomen tgi fatschainta igls abitants dallas

Benjamin Schneider (actual campion svizzer), Philipp Bosshard (manader project dalla Uffer SA), Carmen Gerber, Lars Glauser, Jan Hauri, Renato Simonet, igls emprendists davant egn da chels elemaints tgi èn nias construias per sen igl Pass digl Bernina (da san.). PDS

regiuns muntagnardas gio durant tschentans. Egn digls miglers schurmetgs era da betg biagier giu sot igls laviners. Ma er tiers chella precauziun ègl adegna puspe capito tgi an situaziuns extremas da neiv èn las lavegnas neidas oragiu ed on devot antieras parts da vischnancas e gia numerosas unfrendas da carstgangs ed animals. Ma i vo betg angal per igls abitadis digls carstgangs, mabagn er per las veias tgi magnan ainten las valladas muntagnardas. Cò sa lascha betg adegna impedeir da passar tratgs tgi èn pericolitos da lavegnas. Tun-

nels e gallareias on savia schurmager per ena buna part las veias, ma er cò niva la neiv da situaziuns extremas giuador er an oters lis e farmava se las veias ed igl traffic. Igl schurmetg activ cunter lavegnas cun paralavegnas era igls tschentans passos betg pussebel. Vot deir da construir pareis da lenn u da metal lò noua tgi antschevan e cotras impedeir tgi ellas vingan a val. Betg realisabel erigl perveia digl transport digl material cun igls meds da lez taimp. Igl paralavegnas vevan dad esser en tant gronds, robusts e fixos fitg

ferm aint igl taratsch per aveir vigour. En schurmetg effiziant è alloura pir sto pussebel igl davos tschentaner cun igl svilup dalla tecnica. Cura tgi ins veva maschinas per far las veias anfignen tar igls lis noua tgi igls paralavegnas duvan neir pustos e veiramaintg siva cura tgi igl helicopter è davanto med da transport. Ma la construcziun da chests paralavegnas è restada intensiva da costs e lavour ed i fiss agls cumegns pertutgias mai sto pussebel da realisar igls schurmetgs sainza sustign finanziaria da cantun e confederaziun.

La digitalisaziun è preschainta

Er igl schurmetg da lavegnas vo oz novas veias. Oz dattigl betg angal chella furma digl schurmetg cunter lavegnas, mabagn er la prevenziun. E cò vign er la digitalisaziun aint igl gi. Oz ins vo segl li, damais noua tgi la lavegna antscheva per solit. Ins fò fotografias e misiraziuns topograficas, per part er cun ageid da dronas. Tenor las datas rimnadas vign chinto or scu tgi la neiv vess da sa tschantar per betg tgi detta scunflos tgi son effectuar pi tgunsch lavognas. Cun las datas vign alloura chinto or noua tgi fissan da pustar pareis da neiv per tgi la neiv sa tschainta lò noua tgi ins givischess. Numnadamaintg betg aint igl laviner, mabagn dasperas. Er vign chinto or cuagl computer exact scu tgi la construcziun dallas pareis da neiv ò dad esser. Tge posiziun e tge anghel tgi mintga essa sen la pare ò dad aveir.

Scu gio menziuno sa tractigl tar chels models da pareis da prototips tgi ins ò ossa construiu e tgi ins vot montar segl Bernina e rimnar ampresas experientschas. Damais an furma da maseiras proflectas cunter lavegnas. Er tar la construcziun vign puspe fatg adiever dalla digitalisaziun e la macchina CNC vign pavlada cun las datas e furnescha tot las parts da lenn tgi on angal ple da neir biageidas ansemen. Tar igl lenn sa tractigl da laresch grischun.

Fittos igls elemaints vingan els manos cun camiuns segl Pass digl Bernina e da lò cuagl helicopter segl li. Lò ins pò gio aveir pront igls fundamaints, uscheia tgi la pare vign farmada cun strubas e gottas ainten las creplas. Mintga pare ò ena peisa da bung en tonna. Cuntrari digls paralavegnas vingan chellas pareis betg montadas da maniera horizontala tgi laviner, mabagn an direenziun verticala. Vot deir parallel cun igl laviner resp. la lavegna.

ANiM: «La gleisch è vidada»

ANiM: Festa d'aton

■ (cp) Cun la festa d'aton ò ANiM festivo sonda passada igl sies amprem anniversari e la fundaziun digl cres da benefactors «amei*as dad ANiM». Igl punct culminont è sto l'amprema illuminaziun dad ANiM ve dalla fatscheda dalla stalla. ANiM è ancunashaint scu li per catar ideias e promover projects, per discussiuns ed impuls allas meisas radondas, en li noua tgi nunconformists battan agl preschaint ed agl avigneir energeticamaintg. Per la festa d'aton òn igls treis iniziants *Niki Wiese, Linda Netzer e Florian Wieser* transfurmo lour «lurvatori» an ena sala festiva. Igl giasts èn nias bagndisos dallas virtuosas dalla tgadafi or dalla famiglia Netzer. Do cuntscha supplementara alla speisa ò igl Master of Ceremony *Nikolaus Schmid*, actour grischun cun viglias e novas istorgias dalla stalla rimnadas dad ANiM. Igl giasts giovens on galdia aint igl kino stinadad en program separo.

Tschartgea ANiMals

Aint igl centrum dalla festa d'aton è stada la fundaziun digl cres da donatours «amei*as dad ANiM». Cò on igls treis iniziants dad ANiM do invista ainten lour luvrar ed on per l'amprema geda

preschento cefras. Igl preventiv annual monta a 250 000 francs, las investiziuns per infrastruttura, documentaziun ed igls events tgi on gia li anfignen ossa montan a radond 80 000 francs ed aint igl amprem onn dad ANiM on igls treis presto ple tgi 2000 ouras da lavour. Chegl tot ord atgna cassatga e forza scu contribuziun persunala per igl avigneir da Surses.

Per tgi saptga continuar cun forza vign ANiM a dumandar sustign a diversas instituziuns da promoziun. Ma betg angal. Igl ameï*as dad ANiM geidan mademaintg tgi ANiM possa er agl avigneir ager e glischeir. Per chel scopo èn tschartgedas persungas tgi on plascheir da promover, tgi regalan ad ANiM en animal da forza tenor atgna tscherna – en ANiMal. Igl ANiMals vingan ad occupar la stalla simbolicamaintg ed a dar agl ager dad ANiM la forza basignevla. Igl amprems animals èn gio arrivos. Dalla scalm sur igl tscherv anfignen tar igl squal ègl gio giagl. E variont desigl ratar, igl program da donatours animalic.

La gleisch è vidada, oh happy day!

Igl punct culminont tar la festa d'aton è stada l'amprema inflamada dall'installaziun dalla

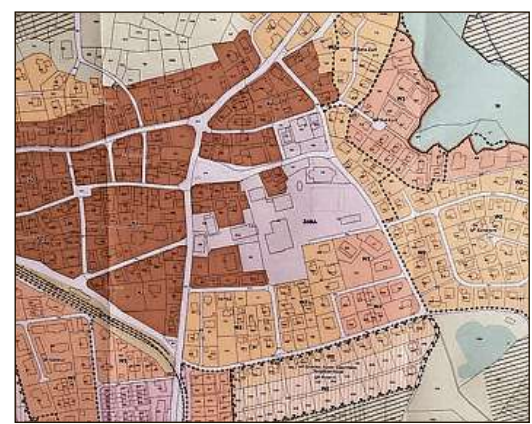
gleisch dalla scritgiera ANiM ve dalla fatscheda dalla stalla. Gl'è sto fabulous cura tgi igls numerosi giasts on do veta agl stradung ainten la beischa d'aviern e clamò da cor igl countdown: «3, 2, 1, NEON!». Igl unfants digls giasts on vido igls diesch beischels da neon fatgs a mang an differents tungs alvs da freid anfignen tgod an successiun libra e reanimo tar veta. Tgi la gleisch possa glischeir per igl futur dad ANiM!

ANiM, igl pled surmiran per plascheir e bung spiert, è en accumpagner impurtant per igl ager ainten la stalla. Wiese dei vetiers: «Cultivar plascheir e mantigneir an veta è ena missiun ed ena provocaziun. Nous ischan persuadias tgi dovra daple ANiM sen chest mond. La nosa installaziun da gleisch na savess betg intermedier chegl pi magnificamaintg. Tgi tgi less oramai regalar ANiM pò lascher resplender an sies nom l'installaziun da gleisch en'antiera seira per igls sies tgers. El pussibilescha cotras a madem mument l'existenza, la lavour, la perscrutaziun ainten la Val e suror.»

Ulteriouras infurmaziuns tar la pussebladad da daventar donatour dad ANiM catterez sot: <https://anim.jetzt/ANiMals> e <http://anim.jetzt/happyday>

Ina halla polivalenta per Panaduz

■ (rtr) Ils 25 da november decida il suveran da Panaduz davart ina halla polivalenta. La halla è budgetada cun 17,9 milliuns francs. In augment dal pe da taglia n'è betg previs. «Il basegn per ina halla pli gronda han las uniuns da sport adina puspè deponi», di *Elita Florin*, la presidenta communal da Panaduz. Il 2015 allura han las uniuns da sport inoltrà ina petiziun. E cunquai ch'er la scola ha memia pauc plaz ha la vischnanca piglià enta maun il project. Ensemen cun las uniuns da sport e da cultura e cun la scola è il project vegni lantsch. Entaifer 12 mais èn vegnidas fatgas las lavours da preparaziun. Er sche la

Panaduz realisescha ina nova halla plurivalenta. FOTO RTR, T. POLTERA

halla multifunziunala custa prest 18 milliuns francs po Panaduz restar enfin il 2021 tar in pe da taglia dad 88%. «En la summa

che va avant il pievel èn calculads tut ils custs», argumentescha Florin il credit, «er ils custs per sanar la scola e la halla existenta».

reclama

Lur squadra grischuna da COFOX

COFOX Office
Bürotechnik für schlaue Füchse

Stampar cun
daplü efficienza?
Cun no va quai
perfettamaing.

Malans 081 307 30 30
Scuol 081 850 23 00

cofox.ch
St.Gallen | Malans | Scuol | Schaffhausen